

Krzysztof Małachowski*

DYLEMATY KONKURENCYJNOŚCI REGIONALNEJ – ZARYS PROBLEMU

*Godzenie wymagań konkurencyjności oraz ochrony środowiska
i innych wartości społecznych staje się wręcz koniecznością*

Józef Stanisław Zegar¹

Streszczenie

W opracowaniu przedstawiono rozważania dotyczące teoretycznych aspektów konkurencyjności regionalnej. Ujęto podejście różnych autorów, zajmując własne stanowisko. Ukazano autorskie podejście do aspektów konkurencyjności poszczególnych szczebli jednostek samorządu terytorialnego.

Słowa kluczowe: konkurencyjność, region, polityka regionalna

Wprowadzenie

Konkurencyjność jest jednym z wielu tradycyjnych terminów ekonomicznych, ale jednocześnie jednym z nielicznych, które zdobyły tak wielką popularność i weszły do powszechnego języka. R. Riedel stwierdza nawet, że konkurencyjność „znajduje się na szczycie priorytetów wszystkich sił politycznych, pod

* Krzysztof Małachowski, dr, Uniwersytet Szczeciński, Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług, e-mail: krzysztof.malachowski@wzieu.pl.

¹ J. Zegar, *Konkurencyjność rolnictwa zrównoważonego*, w: *Z badań nad rolnictwem społecznie zrównoważonym*, red. J. Zegar, „Program Wieloletni 2011–2014”, nr 3 (11), IERiGŻ-PIB, Warszawa 2011, s. 23.

każdą szerokością geograficzną (...) stanowiąc też swego rodzaju słowo wytrych, które musi znaleźć się w każdym przemówieniu publicznym polityka czy ekonomisty”². Coraz powszechniejsze posługiwanie się tym pojęciem spowodowało, że poszerzył się również zakres płaszczyzn, w odniesieniu do których jest ono stosowane. Już w latach dziewięćdziesiątych XX wieku zwracano uwagę, że mówi się nie tylko o konkurencyjności firm i ich wyrobów, ale także o konkurencyjności regionów, gospodarstw narodowych oraz komponentów układów globalnego – całych kontynentów i części świata³. E. Łązniewska i R. Chmielewski piszą nawet o „wyniesieniu konkurencyjności do statusu naturalnego prawa współczesnej gospodarki kapitalistycznej, gdzie poziom konkurencyjności krajów, regionów czy miast ma kluczowe znaczenie dla oceny ich ekonomicznego rozwoju”⁴.

Celem opracowania jest przedstawienie teoretycznych rozważań dotyczących konkurencyjności regionalnej.

1. Definiowanie konkurencyjności

Zasadniczo konkurencyjność uznawana jest za zjawisko naturalne w życiu gospodarczym oraz główne źródło tworzenia bogactwa⁵, co nie oznacza, że przynosi ono jedynie pozytywne efekty. P. Krugman, laureat Nagrody Banku Szwecji im. Alfreda Nobla w dziedzinie ekonomii z 2008 roku, próbując zwrócić uwagę na zagrożenia płynące z instrumentalnego, koniunkturalnego i populistycznego posługiwania się terminem konkurencyjności w odniesieniu do organizacji większych niż przedsiębiorstwa, nazwał ją „niebezpieczną obsesją” (ang. *a dangerous obsession*)⁶. A. Kasztelan z kolei, powołując się na R.L. Martina, zwraca uwagę, iż w ujęciu makroekonomicznym, często utożsamianym z konkurencyjnością państw, pojęcie konkurencyjności jest stosunkowo słabo zdefiniowane,

² R. Riedel, *Konkurencyjność Unii Europejskiej w globalizującym się świecie, w: Procesy integracyjne i dezintegracyjne w Europie. Podręcznik akademicki*, red. A. Pacześniak, M. Klimowicz, Wyd. OTO, Wrocław 2014, s. 281.

³ B. Winiarski, *Konkurencyjność regionów a cele polityki i kierunki strategii rozwoju regionalnego*, w: *Przekroje regionalne w polityce ekonomicznej*, red. S. Korenik, Wyd. AE we Wrocławiu, Wrocław 1999, s. 3.

⁴ E. Łązniewska, B. Chmielewski, *Konkurencyjność regionalna – uwarunkowania historyczne i podłoże ekonomiczne*, w: *Konkurencyjność regionalna. Koncepcje – strategie – przykłady*, red. E. Łązniewska, M. Gorynia, PWN, Warszawa 2012, s. 13.

⁵ B. Czerniachowicz, *Budowanie konkurencyjności przedsiębiorstwa w podejściu zasobowym na podstawie firmy „A”*, *Studia i Prace WNEiZ* nr 25, Szczecin 2012, s. 291.

⁶ P. Krugman, *Competitiveness: A Dangerous Obsession*, „Foreign Affairs”, vol. 73, no. 2, March/April 1994, www.foreignaffairs.com/articles/49684/paul-krugman/competitiveness-a-dangerous-obsession (9.09.2015).

co powoduje, że jego stosowanie na tym poziomie jest często kwestionowane. Podkreśla przy tym, że opieranie polityki gospodarczej na pojęciu, które przyjmuje tak różnorodne interpretacje, jest niebezpieczne⁷.

Ph. Kotler i A.A. Caslione w efekcie swoich rozważań nad zmianami, jakie zaszły w ostatnich latach w światowej gospodarce⁸, idą jeszcze dalej i wskazują konkurencyjność jako jedną z przyczyn tzw. nowej (chaotycznej) normalności. Ten nowy stan normalności w gospodarce światowej to jej nieustanna nieprzewidywalność, przerywana okresowymi wzrostami i spowolnieniem gospodarczym, a innym razem znów pogłębiona recesją. Narastającą konkurencyjność, będącą efektem globalizacji, autorzy uznali za czynnik stymulujący turbulencje na rynkach.

W ogólnym rozumieniu konkurencyjność jest cechą oceniającą gospodarujące podmioty z punktu widzenia osiągniętych wyników i zdolności do ich osiągnięcia w przyszłości⁹. Podobnie, choć z nieco większym dodatnim nacechowaniem, o konkurencyjności pisze B. Winiarski, który zauważa, iż jest to zdolność do osiągnięcia sukcesu w rywalizacji¹⁰ rynkowej. Korzystając z terminologii matematycznej, można zatem stwierdzić, że konkurencyjność stała się warunkiem koniecznym w osiągnięciu maksimum funkcji użyteczności działalności gospodarczej. Bycie konkurencyjnym stało się jedyną słuszną drogą do sukcesu gospodarczego w nowej, zglobalizowanej i z informatyzowanej przestrzeni ekonomicznej¹¹. Tym samym każdy decydent czy menedżer zaczął kierować się w swoich działaniach maksymą, że „lepiej być konkurencyjnym niż pozbawionym tej cechy”¹². Z czasem jednak nastawienie prokonkurencyjne przestało być domeną tylko przedsiębiorców i zyskało polityczną aprobatę, przez co zagadnienie to zaczęto rozważać na poziomach tak mikro-, jak i makrokonkurencyjnym.

Na poziomie mikroekonomicznym (przedsiębiorstwa) funkcjonowało stosunkowo proste rozumienie pojęcia konkurencyjności bazujące na zdolności

⁷ R.L. Martin, *A Study on the Factors of Regional Competitiveness*, A draft final report for The European Commission Directorate – General Regional Policy, University of Cambridge, Cambridge 2003, p. 1–2, za: A. Kasztelan, *Środowiskowa konkurencyjność regionów – próba konceptualizacji*, „Problemy Ekorozwoju” 2010, vol. 5, no 2, s. 78.

⁸ Ph. Kotler, A.A. Caslione, *Chaotics: The Business of Managing and Marketing in the Age of Turbulence*, AMACOM, 2009.

⁹ J. Bossak, W. Bieńkowski, *Międzynarodowa zdolność konkurencyjna kraju i przedsiębiorstwa*, SGH, Warszawa 2004, s. 18.

¹⁰ B. Winiarski, *Konkurencyjność regionów...*, s. 10.

¹¹ E. Łażniewska, B. Chmielewski, *Konkurencyjność regionalna...*, s. 13.

¹² M. Wosiek, *Instytucjonalne uwarunkowania konkurencyjności jednostek terytorialnych*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, nr 14, Rzeszów 2009, s. 173.

firm do trwałego i zyskowego wytwarzania produktów, które spełniają wymogi otwartego rynku pod względem ceny, jakości itp. Im bardziej konkurencyjne przedsiębiorstwo w stosunku do swoich rywali, tym większa jego zdolność do powiększania udziałów w rynku¹³. M. Gorynia zwraca dodatkowo uwagę, że konkurencyjność w wymiarze mikroekonomicznym to szereg podejmowanych przez przedsiębiorcę działań stanowiących odpowiedź na potrzeby klientów i zaspokajanie ich w sposób bardziej efektywny niż robią to inni uczestnicy rynku¹⁴. W odniesieniu do poziomu konkurencyjności na poziomie makro nie obowiązuje w literaturze analogiczna zgodność definicyjna wyjaśniająca istotę konkurencyjności całych państw, ale także nie jest możliwe stosowanie w tym wymiarze definicji mikrokonkurencyjności. Jak piszą E. Łązniewska, R. Chmielewski i P. Nowak, kraj to nie to samo, co firma czy branża gospodarki, a ponadto kraje nie konkurują ze sobą tak jak firmy¹⁵, dlatego też szukanie prostych porównań z konkurencyjnością przedsiębiorstw jest nieuprawnione. B. Winiarski w 1996 roku pisał, że konkurencyjność gospodarki danego kraju to jej zdolność do oferowania towarów lub usług będących przedmiotem międzynarodowego obrotu na korzystniejszych warunkach dla potencjalnych nabywców. Autor ten jako przykład wskazywał konkurencyjność Japonii w dziedzinie przemysłu motoryzacyjnego czy elektronicznego, Hiszpanii w dziedzinie usług turystycznych, a Szwajcarii w dziedzinie bankowości¹⁶. Obecnie zakres analizy konkurencyjności krajów wykracza poza wymianę handlową, obejmując nie tylko dochody i sferę konsumpcji, ale także cele społeczne i ekologiczne¹⁷.

Intensyfikacja i interakcja w latach dziewięćdziesiątych minionego stulecia takich zjawisk jak globalizacja, deregulacja (neoliberalizm) oraz regionalizacja¹⁸ państw spowodowały, że wykształcił się trzeci, pośredni poziom

¹³ A. Kasztelan, *Środowiskowa konkurencyjność regionów...*, s. 77–78.

¹⁴ M. Gorynia, *Konkurencyjność w ujęciu mikroekonomicznym*, w: *Kompendium wiedzy o konkurencyjności*, red. M. Gorynia, E. Łązniewska, PWN, Warszawa 2009, s. 67–99.

¹⁵ E. Łązniewska, B. Chmielewski, P. Nowak, *Definicje, modele i studia nad regionalną konkurencyjnością*, w: E. Łązniewska, M. Gorynia, *Konkurencyjność regionalna. Koncepcje – strategie – przykłady*, PWN, Warszawa 2012, s. 25.

¹⁶ B. Winiarski, *Konkurencyjność regionów...*, s. 10.

¹⁷ M. Wosiek, *Instytucjonalne uwarunkowania...*, s. 173.

¹⁸ Z pojęciem regionu wiąże się proces regionalizacji. Regionalizacja rozumiana jest jako proces historyczny, ale także jako pewna procedura wyodrębniania regionów poprzez określone metody badawcze, prowadzące do konkretnego podziału regionalnego. Z kolei pojęcie regionalizmu odnosi się do stanu świadomości członków zbiorowości zamieszkującej na obszarze danego regionu. Przejawia się w aktywności gospodarczej, kulturowej, społecznej oraz politycznej tej zbiorowości. Tak rozumiany regionalizm jest jednym z warunków odrębności poszczególnych regionów. Ranga tego zagadnienia wynika z faktu, że zjawisko regionalizmu jest uznawane za jedną z najbardziej charakterystycznych tendencji rozwojowych ostatnich kilkudziesięciu lat.

konkurencyjności, tzw. meзокonkurencyjność¹⁹. Poziom mezo- (regionalny) został niejako wciśnięty między poziomy mikro- i makrokonkurencyjny²⁰.

2. Konkurencyjność na poziomie regionalnym

Podobnie jak konkurencyjności na poziomie państw nie można utożsamiać z konkurencyjnością przedsiębiorstw, tak konkurencyjność regionalna nie jest czystą pochodną konkurencyjności krajowej lub przedsiębiorstw, głównie ze względu na oczywiste rozbieżności występujące między makro- i mikroekonomią a gospodarką regionalną (tab. 1). Istotne różnice wynikają z faktu, że konkurencyjność na poziomie krajowym jest znacznie wyższa i bardziej heterogeniczna niż na poziomie regionalnym. Co więcej, rząd krajowy ma większą moc, więcej dostępnych mechanizmów regulacji makroekonomicznych oraz instrumenty oddziaływania na sektory całej gospodarki. Dlatego właśnie koncepcja makroekonomii nie może być całkowicie zastosowana na poziomie regionalnym. Reasumując, regionalna konkurencyjność nie jest ani mikroekonomicznym agregatem, ani pochodną poziomu makroekonomicznego, gdyż regiony nie są podobne do firm i krajów²¹. Konkurencyjność regionów, podobnie jak konkurencyjność narodów, jest trudna do zmierzenia, ponieważ stanowi kompleksową funkcję złożoną z różnych zmiennych.

W erze gospodarki globalnej to właśnie regiony są podstawowymi jednostkami rywalizującymi o kluczowe aktywa gospodarcze²². Regiony konkurują między sobą, szczególnie poprzez tworzenie zachęt dla firm i pracowników, przy czym w większym stopniu w oparciu o przewagi bezwzględne, nie zaś komparatywne²³. Region osiąga przewagę absolutną, jeśli posiada lepsze warunki

Za: A. Huczek, *Polityka regionalna jako instrument rozwoju społeczno-gospodarczego polskich regionów*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, nr 16, Rzeszów 2010, s. 375–376.

¹⁹ Poziom meзокonkurencyjności obejmuje swym zasięgiem regiony geopolityczne lub branże gospodarki. W rezultacie można mówić obecnie o trzech głównych poziomach konkurencyjności: mikrokonkurencyjności przedsiębiorstw (1), meзокonkurencyjności branż i regionów (2), makrokonkurencyjności krajów i makroregionów (3).

²⁰ E. Łązniewska, B. Chmielewski, P. Nowak, *Definicje, modele i studia...*, s. 31.

²¹ Tamże, s. 35.

²² U. Bronisz, W. Heijman, A. Miszuk, *Regional Competitiveness in Poland: Creating an Index*, „Jahrbuch für Regionalwissenschaft” 2008, vol. 28, za A. Kasztelan, *Środowiskowa konkurencyjność regionów...*, s. 78.

²³ Pośrednie konkurowanie regionu jest wyrażone i mierzone zdolnościami konkurencyjnymi firm w nim zlokalizowanych, podczas gdy konkurowanie bezpośrednie jest rywalizacją o określone korzyści o charakterze finansowym i pozafinansowym konkretnych jednostek terytorialnych.

technologiczne, socjalne, infrastrukturalne lub instytucjonalne. Dzięki temu, firmy funkcjonujące w tym regionie mogą osiągać znacznie większe korzyści niż w regionach nieposiadających takich uwarunkowań²⁴.

Tabela 1

Mezokonkurencyjność regionów (samorządów) i mikrokonkurencyjność przedsiębiorstw – analiza porównawcza

Wyróżnik	Mezokonkurencyjność w sferze samorządowej	Mikrokonkurencyjność w sferze prywatnych podmiotów gospodarczych
Podmiot konkurencji	Samorządy tego samego szczebla i (lub) ich związki	Podmioty gospodarcze o takim samym profilu działania i wytwarzania
Przedmiot konkurencji	Usługa publiczna lub dobro publiczne. Szeroki zakres różnorodnych usług realizowanych przez jedną jednostkę terytorialną. Jednostka nie ma wpływu na zakres świadczonych przez nią usług, jest zobligowana do ich realizacji z mocy prawa (zadania własne). Samorządy realizują usługi bez względu na poziom ich efektywności ekonomicznej	Towar lub usługa. Przedmiot i charakter działalności zależą od właściciela firmy, udziałowców, wspólników. Towar i usługi oferowane przez podmioty gospodarcze są dostosowywane do struktury popytu zgłaszanego przez rynek. Oferta jest zazwyczaj kształtowana przez wykorzystanie techniki <i>market research</i> . Towary i (lub) usługi mają charakter profilowany i dostosowany do konkretnego segmentu odbiorców. Oferta firm kształtowana jest przede wszystkim z uwzględnieniem kryterium dochodowości
Instrumenty konkurencji	Stawki podatków i opłat lokalnych, jakość usług, polityka rozwoju i polityka poszczególnych branż	Cena, promocja, reklama, dystrybucja, jakość towarów bądź usług, serwis po sprzedaży
Intensywność konkurencji	Ograniczona	Silna
Wymiar konkurencji	Krajowy, ograniczony lokalnie do jednostek sąsiadujących terytorialnie	Krajowy i międzynarodowy
Formy interwencji i przeciwdziałające pogorszeniu pozycji rynkowej	Mechanizm wyrównawczy, monitorowanie pomocy publicznej z wykluczeniem jej niedopuszczalnych form	Mechanizm kontrolowania i przeciwdziałania niedozwolonym praktykom monopolistycznym

Źródło: M. Ziolo, *Konkurencyjność gmin, powiatów, regionów i scenariusze jej osiągnięcia*, w: *Rozwój lokalny i regionalny. Teoria i praktyka*, red. A. Szewczuk, M. Kogut-Jaworska, M. Ziolo, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2011, s. 258.

²⁴ R. Camagni, *On the Concept of Territorial Competitiveness*, „Urban Studies” 2002, vol. 39, za A. Kasztelan, *Środowiskowa konkurencyjność regionów...*, s. 78.

W trakcie blisko dwudziestu lat rozwoju konkurencyjności w wymiarze regionalnym zagadnienie to doczekało się wielu prób jego zdefiniowania, jednakże żadne wyjaśnienie nie doczekało się jak dotychczas powszechnego uznania. A. Kasztelan wskazuje, że miano takie cechuje definicję konkurencyjności regionalnej wskazaną w 6 Raporcie okresowym Komisji Europejskiej²⁵. Analiza literatury wskazuje na dużą zbieżność różnych definicji, brak jednak akceptacji dla jednego rozumienia tego terminu.

Na potrzeby tego opracowania przyjęto dość obszerne wyjaśnienie tego pojęcia zaproponowane przez E. Łązniewską, R. Chmielewskiego i P. Nowaka, którzy przyjęli za punkt wyjścia poglądy M.E. Portera²⁶, ale uwzględnili również wyniki dotychczasowych teoretycznych i empirycznych prac nad tym zjawiskiem, a także mieli na uwadze ewolucyjną perspektywę konkurencyjności regionalnej. Autorzy ci zauważają, że „konkurencyjność regionalna może być określana jako zdolność regionu do konkutowania z innymi regionami, do zapewnienia trwałego ekonomicznego wzrostu i rozwoju, włączając zdolność przeciągania i trzymania produktywności kapitału, kreatywnych talentów, jak również bycie innowacyjnym w szerokim sensie tego słowa. Regionalna konkurencyjność nie korzysta z eksploatacji zasobów, ale zakłada identyfikację wzrostowych potencjałów i ograniczeń obszaru, jak również wzmocnienie jego unikatowej kombinacji zasobów (innowacyjności i kreatywności, wiedzy, technologii, historycznych i kulturowych uwarunkowań tolerancji, sieci społecznych, zaufania, odpowiedzialności itd.), ażeby stworzyć zdrowe warunki do życia i pracy. Innymi słowy, regionalna konkurencyjność to innowacyjne i przedsiębiorcze przekształcenie tych zasobów w intelektualny kapitał, wartość dodaną, ekonomiczny wzrost i rozwój”²⁷.

Wielość aspektów, na które zwracają uwagę autorzy w powyższym wyjaśnieniu, pomaga w zrozumieniu indywidualności regionu jako podmiotu konkurencyjności, a jednocześnie uniwersalności takich przejawów tego zjawiska, jak innowacyjność i przedsiębiorczość. Ważne jest ponadto, że w regionie

²⁵ Konkurencyjność regionalna jest to zdolność do wytwarzania dóbr i usług, które spełniają wymagania rynków międzynarodowych, przy jednoczesnym utrzymaniu wysokiego i trwałego poziomu dochodów lub, bardziej ogólnie, zdolność regionów do generowania, w warunkach konkurencji zewnętrznej, stosunkowo wysokich dochodów i poziomu zatrudnienia. Innymi słowy, żeby region był konkurencyjny, ważne jest zapewnienie odpowiedniego poziomu i jakości miejsc pracy. Sixth Periodic Report on the Social and Economic Situation of Regions in the EU, Commission of the European Communities (1999) Brussels, za A. Kasztelan, *Środowiskowa konkurencyjność regionów...*, s. 78.

²⁶ Podstawą konkurencyjności jest produktywność, efektywność wykorzystania zasobów, i to ona w ostatecznym rozrachunku decyduje o poziomie życia mieszkańców. M.E. Porter, *Porter o konkurencji*, PWE, Warszawa 2011, za: M. Wosiek, *Instytucjonalne uwarunkowania...*, s. 174.

²⁷ E. Łązniewska, B. Chmielewski, P. Nowak, *Definicje, modele i studia...*, s. 35.

konkurencyjnym odnotowuje się nie tylko wyższy wzrost gospodarczy, ale przede wszystkim zauważyć można wielopłaszczyznowy i zrównoważony rozwój. Podejście to nie zamyka również możliwego dalszego różnicowania konkurencyjności regionalnej z punktu widzenia władzy publicznej i przedsiębiorców, czy konkurowania regionów w sposób bezpośredni i pośredni.

Tak jak wskazano wcześniej, we współczesnych koncepcjach teoretycznych wyróżnia się trzy podstawowe wymiary konkurencyjności, tj.: mikro-, mezo- oraz makrokonkurencyjność, a konkurencyjność regionalną uznaje się za przejaw drugiego z nich. W pracach o charakterze empirycznym, których celem jest analiza oraz ocena stopnia konkurencyjności lub wybranego (wybranych) czynnika odpowiedzialnego za jej kształtowanie posługiwanie się pojęciem regionu jest niewystarczające. Związane jest to z brakiem obiektów badawczych, które stanowią dobry odpowiednik (aproksymację) regionu. Konieczne jest doprecyzowanie kategorii regionu, którego konkurencyjność stanowi przedmiot zainteresowania badacza. W rzeczywistości funkcjonuje bowiem zbyt wiele obiektów wydzielonych terytorialnie, administracyjnie, społecznie czy tylko statystycznie, aby możliwe było niekonkretyzowanie terminu „region”.

Pojęciem „region” posługują się przedstawiciele wielu dziedzin nauki oraz praktyki życia społecznego i gospodarczego, w różnych aspektach i kontekstach znaczeniowych. Inaczej pojęcie to rozumie geograf, odmiennie politolog, socjolog czy ekonomista²⁸ (rys. 1).

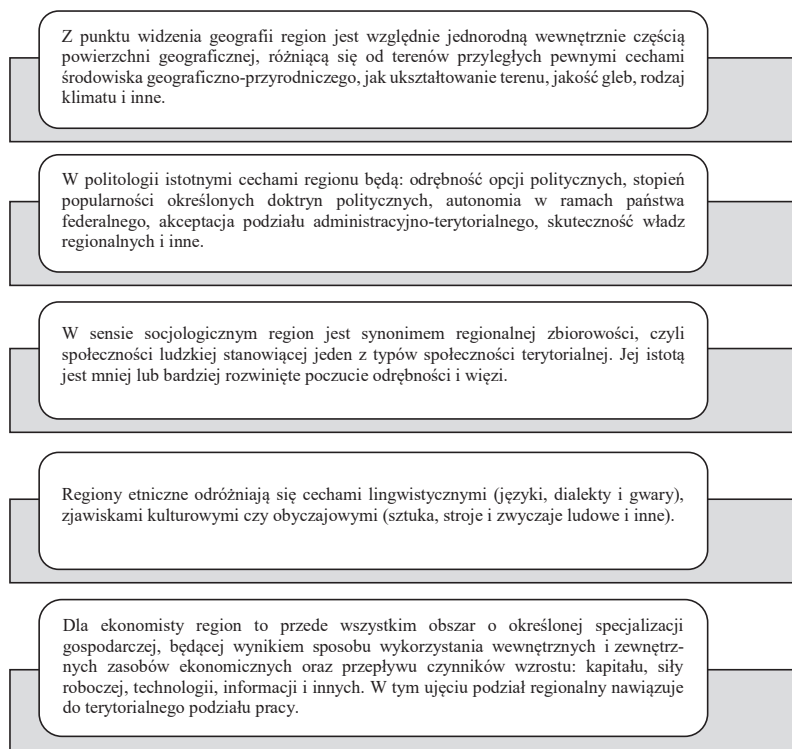
Część autorów (wzorem dorobku nauki o rozwoju regionalnym) wydziela konkurencyjność regionalną oraz lokalną, przypisując każdej z nich odpowiednią kategorię administracyjną. W. Zasadzki pisze, że poprzez skalę lokalną rozumie się zazwyczaj terytorium o zróżnicowanej powierzchni, charakteryzujące się jednolitością ekonomiczną, społeczną, kulturową i polityczną oraz wspólną szeroko rozumianą tożsamością. W tym ujęciu skalę lokalną można – wykorzystując podział administracyjny kraju – sprowadzić do powierzchni gmin i powiatów, a więc do mikro- i subregionów²⁹.

Nie to oznacza jednak, że region można utożsamiać z pojęciem województwa samorządowego, co najlepiej odwzorowuje klasyfikacja jednostek terytorialnych w układzie NTS, gdzie region jest to poziom grupujący województwa³⁰.

²⁸ R. Domański, *Kształtowanie otwartych regionów ekonomicznych*, PWE, Warszawa 1972, s. 7.

²⁹ W. Zasadzki, *Wybrane problemy lokalnej i regionalnej polityki gospodarczej*, w: *Rozwój oraz polityka regionalna i lokalna w Polsce*, red. J. Kaja, K. Piech, SGH, Warszawa 2005, s. 24.

³⁰ W polskiej nomenklaturze jednostek terytorialnych do celów statystycznych wyróżnia się sześć regionów statystycznych: północno-zachodni, północny, centralny, wschodni, południowy,

Rysunek 1. Odmienne sposoby postrzegania terminu regionu w różnych dziedzinach wiedzy

Źródło: B. Filipiak, M. Kogut, A. Szewczuk, M. Ziolo, *Rozwój lokalny i regionalny. Uwarunkowania, finanse, procedury*, Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2005, s. 11–12.

Warto jednak w tym miejscu wskazać na pewną semantyczną niekonsekwencję ustawodawcy, który w ustawie o samorządzie województwa stwierdza, iż przez województwo lub samorząd województwa „należy rozumieć regionalną wspólnotę samorządową oraz odpowiednie terytorium”. Mając na uwadze nową klasyfikację jednostek terytorialnych, wskazane było użycie w ustawie o samorządzie województwa określenia „podregionalna wspólnota samorządowa” lub innego zwrotu delimitującego województwo. Niemniej jednak bez względu na regulacyjną niespójność pojęcia „region” z perspektywy celu tego opracowania

południowo-zachodni. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (DzU z 2007 r., nr 214, poz. 1573).

kluczowe znaczenie ma przejście z konkurencyjności regionalnej interpretowanej przez pryzmat ekonomiczny (konkurencyjności regionu ekonomicznego) na konkurencyjność regionu jako bytu politologicznego lub inaczej prawnoadministracyjnego (konkurencyjność określonej jednostki terytorialnej).

Podsumowanie

Należy wskazać, że konkurencyjność na poszczególnych szczeblach jednostek terytorialnych determinuje i jest warunkiem koniecznym do osiągnięcia konkurencyjności na poziomie szczebli wyższych. Konkurencyjny region to zatem taki region, na którego terenie zlokalizowane są konkurencyjne województwa i funkcjonujące w ich ramach administracyjnych konkurencyjne powiaty i gminy. Definicje konkurencyjności regionów (z uwagi na ich wysoki poziom ogólności) mogą być transponowane na potrzeby gmin i powiatów, z tą jednak różnicą, że każda z jednostek terytorialnych w sposób odmienny będzie kreowała swoją konkurencyjność. Wynika to z różnic między poszczególnymi szczeblami

Tabela 2

Aspekty konkurencyjności poszczególnych szczebli jednostek samorządu terytorialnego

Jednostka samorządu terytorialnego	Aspekt konkurencyjności	
Gmina	sfera regulacyjna	<ul style="list-style-type: none"> – ład przestrzenny i związana z nim infrastruktura, – komunalne budownictwo mieszkaniowe, – edukacja publiczna, podstawowa i gimnazjalna, – polityka prorodzinna, – lokalne podatki i opłaty
	sfera realna	<ul style="list-style-type: none"> – relatywnie mały zasięg terytorialny, – krótki proces podejmowania decyzji
Powiat	<ul style="list-style-type: none"> – rynek pracy – Powiatowy Urząd Pracy, programy aktywizujące bezrobotnych oraz rozwój ich kwalifikacji zawodowych, – zawodowa i specjalistyczna publiczna edukacja ponadgimnazjalna 	
Województwo	<ul style="list-style-type: none"> – transport regionalny, – rynek pracy – Wojewódzki Urząd Pracy, programy finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego, – wieloletnie plany i strategie dla regionu 	

Źródło: opracowanie własne.

podziału terytorialnego, które, w zależności od przypisanych im zadań, zostały wyposażone w zróżnicowane instrumentarium ich osiągnięcia³¹.

Jak wynika z tabeli 2, szczeblem samorządu terytorialnego o największym potencjale konkurencyjnym, rozumianym jako zakres dostępnych płaszczyzn pozwalających na zbudowanie przewagi konkurencyjnej i komparatywnej względem otoczenia, są gminy. Wynika to z jednej strony z katalogu zadań własnych gminy nałożonych na te jednostki przez ustawę o samorządzie gminnym, a z drugiej – z dopuszczenia możliwości działania gminy poza sferą użyteczności publicznej i tym samym tworzenia spółek prawa handlowego (lub przystępowania do nich).

Wydaje się, że *de facto* poprzez pryzmat jednostek samorządu terytorialnego (a więc gmin, powiatów i województw) powinno się analizować zagadnienie konkurencyjności regionalnej.

Literatura

- Bossak J., Bieńkowski W., *Międzynarodowa zdolność konkurencyjna kraju i przedsiębiorstwa*, SGH, Warszawa 2004.
- Bronisz U., Heijman W., Miszuk A., *Regional Competitiveness in Poland: Creating an Index*, „Jahrbuch für Regionalwissenschaft” 2008, vol. 28.
- Camagni R., *On the Concept of Territorial Competitiveness*, „Urban Studies” 2002, vol. 39.
- Czerniachowicz B., *Budowanie konkurencyjności przedsiębiorstwa w podejściu zasobowym na podstawie firmy „A”*, Studia i Prace WNEiZ nr 25, Szczecin 2012.
- Domański R., *Kształtowanie otwartych regionów ekonomicznych*, PWE, Warszawa 1972.
- Filipiak B., Kogut M., Szewczuk A., Ziolo M., *Rozwój lokalny i regionalny. Uwarunkowania, finanse, procedury*, Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2005.
- Gorynia M., *Konkurencyjność w ujęciu mikroekonomicznym*, w: *Kompedium wiedzy o konkurencyjności*, red. M. Gorynia, E. Łązniewska, PWN, Warszawa 2009.
- Huczek A., *Polityka regionalna jako instrument rozwoju społeczno-gospodarczego polskich regionów*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, nr 16, Rzeszów 2010.
- Kasztelan A., *Środowiskowa konkurencyjność regionów – próba konceptualizacji*, „Problemy Ekorozwoju” 2010, vol. 5, no. 2.
- Kotler Ph., Caslione A.A., *Chaotics: The Business of Managing and Marketing in the Age of Turbulence*, AMACOM, 2009.

³¹ M. Ziolo, *Konkurencyjność gmin, powiatów, regionów...*, s. 260–261.

- Łązniewska E., Chmielewski B., *Konkurencyjność regionalna – uwarunkowania historyczne i podłoże ekonomiczne*, w: *Konkurencyjność regionalna. Koncepcje – strategie – przykłady*, red. E. Łązniewska, M. Gorynia, PWN, Warszawa 2012.
- Łązniewska E., Chmielewski B., Nowak P., *Definicje, modele i studia nad regionalną konkurencyjnością*, w: *Konkurencyjność regionalna. Koncepcje – strategie – przykłady*, red. E. Łązniewska, M. Gorynia, PWN, Warszawa 2012.
- Martin R.L., *A Study on the Factors of Regional Competitiveness*, A draft final report for The European Commission Directorate – General Regional Policy, University of Cambridge, Cambridge 2003.
- Porter M.E., *Porter o konkurencji*, PWE, Warszawa 2011.
- Riedel R., *Konkurencyjność Unii Europejskiej w globalizującym się świecie*, w: *Procesy integracyjne i dezintegracyjne w Europie. Podręcznik akademicki*, red. A. Pacześniak, M. Klimowicz, Wyd. OTO Wrocław, Wrocław 2014.
- Winiarski B., *Konkurencyjność regionów a cele polityki i kierunki strategii rozwoju regionalnego*, w: *Przekroje regionalne w polityce ekonomicznej*, red. S. Korenik, Wyd. AE we Wrocławiu, Wrocław 1999.
- Wosiek M., *Instytucjonalne uwarunkowania konkurencyjności jednostek terytorialnych*, „Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy”, nr 14, Rzeszów 2009.
- Zasadzki W., *Wybrane problemy lokalnej i regionalnej polityki gospodarczej*, w: *Rozwój oraz polityka regionalna i lokalna w Polsce*, red. J. Kaja, K. Piech, SGH, Warszawa 2005.
- Zegar J., *Konkurencyjność rolnictwa zrównoważonego*, w: *Z badań nad rolnictwem społecznie zrównoważonym*, red. J. Zegar, „Program wieloletni 2011–2014”, nr 3 (11), IERiGŻ-PIB, Warszawa 2011.
- Zioło M., *Konkurencyjność gmin, powiatów, regionów i scenariusze jej osiągnięcia*, w: *Rozwój lokalny i regionalny. Teoria i praktyka*, red. A. Szewczuk, M. Kogut-Jaworska, M. Zioło, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2011.

Pozostałe źródła

- Krugman P., *Competitiveness: A Dangerous Obsession*, „Foreign Affairs”, vol. 73, no. 2, March/April 1994, www.foreignaffairs.com/articles/49684/paul-krugman/competitiveness-a-dangerous-obsession (dostęp 9.07.2015).
- Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (DzU z 2007 r., nr 214, poz. 1573).
- Sixth Periodic Report on the Social and Economic Situation of Regions in the EU, Commission of the European Communities (1999) Brussels.

**DILEMMAS OF REGIONAL COMPETITIVENESS –
OUTLINE OF THE PROBLEM**

Summary

This paper presents a discussion of the theoretical aspects of regional competitiveness. Approach was recognized equally to the authors, occupying own position. The author has shown approach to the competitiveness of the various tiers of local government units.

Keywords: competitiveness, region, regional policy

Translated by Krzysztof Malachowski

